

Miten viitataan sähköisiin dokumentteihin?

Eeva-Liisa Aalto

Yhä useammin opiskelijat, tutkijat ja toimittajat käyttävät julkaisujensa lähteenä verkkolehtiä, romppukirjoja tai tietokantoja, saavat ja lähettävät tietoa sähköpostitse tai käyvät keskustelua verkossa. Mutta miten näihin sähköisiin dokumentteihin tulisi viitata julkaisussa, jotta lukijakin tarvittaessa löytäisi tiedon lähteelle?

Yksityiskohtaisia ohjeita sähköisten dokumenttien merkitsemiseksi julkaisun lähdeluetteloon ja viitteisiin antaa uusi kansallinen standardi "Viittaaminen sähköisiin dokumentteihin tai niiden osiin" (SFS 5831), joka vahvistettiin maaliskuun lopussa. Se on tavallaan jatko-osa vanhemmalle standardille "Kirjallisuusviitteiden laatiminen" (SFS 5242, 2. painos 1992), jota suositellaan sovellettavaksi viitatessa painettuihin julkaisuihin.

Viittaessa sähköisiin dokumentteihin lähtökohtana on, että viitteeseen merkittävät tiedot löytyvät dokumentista itsestään tai sen oheisaineistosta, vaikkapa ohjevihkosta tai pakkauksesta. Jos tietoja ei näistä lähteistä löydy, niitä ei tarvitse ryhtyä etsimään muualtakaan.

Koska sähköisiä dokumentteja voidaan muuttaa ja päivittää useinkin, on tärkeää, että viitteeseen merkitty tieto viittaa nimenomaan siihen sähköisen dokumentin versioon, jota lähteenä on käytetty. Jos esimerkiksi verkkodokumentista tehdään lähdeviite, siihen kuuluvat oleellisina tietoina käytetyn version nimi tai otsikko, dokumentin päivitys- tai muuttamisaika, tieto siitä, milloin dokumenttia on käytetty (viittaamisen ajankohta) sekä dokumentin verkko-osoite. Tarkatkaan merkinnät verkko-osoitteesta eivät valitettavasti takaa dokumentin löytymistä: osoite on saattanut muuttua, dokumentti on poistettu palvelimelta.

Mitä tietoja viitteeseen merkitään?

Standardissa määritellään, mitä tietoja lähdeviitteisiin tulisi merkitä, jotta sähköinen dokumentti tai sen osa voitaisiin tunnistaa ja paikallistaa sekä missä järjestyksessä tiedot esitetään. Viitteisiin merkittävät pakolliset ja valinnaiset tiedot määräytyvät sen mukaan viitataan

- sähköisiin erillisteoksiin, tietokantoihin ja tietokoneohjelmiin kokonaisuudessaan vai niiden epäitsenäisiin tai itsenäisiin osiin

- kausijulkaisuihin kokonaisuudessaan tai niiden artikkeleihin ja muihin itsenäisiin osiin

- sähköisiin ilmoitustauluihin, keskustelulistoihin ja sähköpostiviesteihin koko viestijärjestelmänä vai yksittäiseen viestiin.

Kunkin kohderyhmän yhteydessä on luettelo, joka kertoo, mitä tietoja viitteeseen merkitään ja onko tieto pakollinen vai valinnainen. Havainnollistavat esimerkkiviitteet on laadittu kahdella tavalla: niin, että viitteeseen on merkitty vain dokumentista ilmenevät pakolliset tiedot ja niin, että mukana on lisäksi myös valinnaiset tiedot; valinnaisten tietojen kirjaaminen saattaa tosin pidentää viitteen niin pitkäksi, että voi olla motivoitua tyytyä vain saatavilla olevien pakollisten tietojen esittämiseen. Toisaalta kaikkia pakolliseksi merkittyjä tietoja ei aina löydy dokumentista itsestään tai sen oheisaineistoista.

Käytännön ohjeita

Yleissääntönä on, että tiedot viitteisiin otetaan siinä muodossa ja sen kielisinä, kuin ne esiintyvät lähdedokumentissa.

Standardista saa ohjeita, jos on epäselvää, miten translitteroidaan, lyhennetään, miten välimerkkejä voidaan käyttää jne. Opastusta saadaan myös viitteeseen kuuluvien tietojen merkitsemiseen: kuka voi olla dokumentin päävastuullinen tekijä, kuinka monta tekijää merkitään näkyviin, merkitäänkö nimen lisäksi näkyviin nimen käännökset, alaotsikot? Miten menetellään, jos dokumentilla ei ole nimeä? Tai julkaisupaikka on tuntematon? Entä jos julkaisuaika on pidempi kuin yksi päivä?

SFS 5831 vastaa asiasisällöltään ISO 690-2 -standardia "Information and documentation - Bibliographic references Part 2: Electronic documents or parts of thereof", joka ilmestyi painosta viime marraskuussa. Kotimainen standardi on

myynnissä Suomen Standardisoimisliiton SFS:n
julkaisumyynnissä.

*Kirjoittaja on Tieteellisten seurain valtuuskunnan
julkaisupäällikkö.*
eeva-liisa.aalto@csc.fi

